

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BUZDUGAN, ADRIAN

Procesul lui Cioran / Adrian Buzdugan. - Pitești : Paralela 45, 2020

ISBN 978-973-47-3209-8

1

Adrian Buzdugan

PROCESUL LUI CIORAN

Turcan, Nicolae, *Cioran sau excesul ca filosofie*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2008.

Ungureanu, Dan, *Zidul de aer: tratat despre mentalități*, Editura Bastion, Timișoara, 2008.

Vălcan, Ciprian, *Cioran, un aventurier nemișcat. Treizeci de interviuri*, Editura ALL, București, 2015.

Vlasiu, Ion, *În spațiu și timp*, Editura Dacia, Cluj, 1970.

Volovici, Leon, *Ideologia naționalistă și «problema evreiască» în România anilor '30. Eseu despre formele antisemitismului intelectual în România anilor '30*, Editura Humanitas, București, 1995.

Vulcănescu, Mircea, *De la Nae Ionescu la «Criterion»*, ediție îngrijită de Marin Diaconu, Editura Humanitas, București, 2003.

Zambrano, Maria, *Confesiunea – gen literar*, traducere din limba spaniolă de Mariana Sipoș, Editura Amarcord, Timișoara, 2001.

Zarifopol-Johnston, Ilinca, *Searching for Cioran*, edited by Kenneth R. Johnston, foreword by Matei Călinescu, Indiana University Press, Bloomington & Indianapolis, 2009.

Zelea Codreanu, Corneliu, *Cărticica șefului de cuib*, Tipografia „C. S. m. c.” București, 1940.

Zelea-Codreanu, Corneliu, *Pentru legionari*, cuvânt înainte de Gh. Buzatu, Editura Tipo Moldova, Iași, 2011.

Cuprins

Antinomicul Cioran – un „inculpat” vulnerabil	5
Ideea unui proces corect	21

CAPITOLUL I.

Exasperarea, bucuria și, din nou, disperarea de a fi român	25
1. „Tânăra generație”: de la apolitism la angajarea politică.....	25
2. Acțiuni și poziționări politice ale „inculpatului”	36
3. Româniile lui Cioran	50

CAPITOLUL II.

Detractori, prieteni și puțini exegeți	59
1. Procesul lotului <i>eroilor culturali</i> : Cioran, Eliade, Ionesco	61
2. Un procuror iacobin acuză	67
3. Din însemnările unui prieten.....	74
4. Silogismele unui „cap limpede”	78
5. Tabloidizând opera lui Cioran	80
6. Susținători afabili, accidentali, de operetă	82
7. Un atac furibund, la baionetă	85
8. Vocea camaradului	87
9. Piesă dintr-o posibilă hologramă.....	92
10. Mi-e prieten Cioran, dar mai prieten mi-e adevărul.....	95
11. De la Ierusalim, despre antisemitism.....	104
12. „Nu cred în schimbarea la față a lui Cioran!”	106
13. Martori: un expert grăbit și un comandant legionar.....	109

- 14. O fotografie cu bucluc: sosia lui Cioran? 113
- 15. Dreptul de a regreta 116
- 16. Două mărturii franțuzești despre tânărul eretic.....120
- 17. Vina de-a fi scris *Schimbarea la față a României*125
- 18. Dreptul la replică aparține doar operei 132

CAPITOLUL III

- „Cazul Cioran“ – un caz heideggerian? 141

CAPITOLUL IV

- Cioran par lui-même** 151
 - 1. Emil Cioran – eseist român 157
 - 2. Emil Cioran – „apatrid metafizic“ 166
 - 3. E. M. Cioran – moralist francez 172

CAPITOLUL V

- Între fascinația Istoriei și iluziile politicianului**..... 189
 - 1. De ce nu a fost Emil Cioran legionar cu acte în regulă? 189
 - 2. Un vinovat convenabil..... 200

- Bibliografie.....205

Antinomicul Cioran – un „inculpat” vulnerabil

Un tot format din holomeri, opera fragmentistului Cioran încă nu și-a epuizat virtualitatea și vitalitatea semantică. Apar noi exegeze, teze de doctorat pe varii teme, colocvii peste colocvii (Lisabona, Paris ș.a.). Ceea ce exprimă limpede că sunt straturi de adâncime la care spiritul critic încă nu a ajuns, fețe poliedrice sau pliuri de sens ale scrierilor lui Cioran. Mi-au dovedit-o, alături de nu prea multe interpretări juste, și cele peste douăzeci și mai bine de ediții ale simpozionului internațional de la Sibiu, pe care l-am început în aprilie 1991, când filosoful împlinea optzeci de ani.

Atâtea teme abordate, perspectivă după perspectivă, grilă după grilă, așa încât m-a pus pe gânduri remarca unui amic: mai aveți ceva de spus despre Cioran?! Într-o atare împrejurare, eseul lui Adrian Buzdugan îmi provoacă, blând, cam o aceeași posibilă nedumerire: tot la Cioran ai rămas, prietene? Numai că autorul, cu nume predicativ pentru forța ideilor, îmi dă o replică sagace: la Cioran nu se rămâne, domnule, la Cioran *se ajunge!* Ceea ce face prin discursul său care aspiră să ne înfățișeze o altă *mască* a operei gânditorului care și-a partajat faima europeană între Rășinariul Sibiului, România Mare și Paris.

Trecut prin vămile operei heideggeriene, cu bogatele subsoluri și, parțial, cu lipsa ei de tact politic, degustând și ceva din discursul poetic și cel literar-ficțional, dar și din discursul în haine de lucru al filosofiei, Adrian Buzdugan coboară (sau urcă?!) acum în bolgiile

operei lui Cioran, încercând să însceneze un *proces* dintr-o sumă probabilă de interpretări cioraniene din ultimele decenii. Aspiră la deconstrucția unei identități a autorului, una, am spune, funciar antinomică, o identitate după care au alergat și alți critici.

Cioranul lui Adrian Buzdugan este situat semnificativ între *istorie*, pe de o parte, și *politic*, pe de alta, un loc geometric aureolat de mixtura dintre *fascinație* și *iluzie*, binom care dă seama, credem, de trăsături specifice naturii magmatice a gândirii cioraniene.

Procesul lui Cioran calchiază elemente de factură juridică, și anume: avem un „dosar” care presupune necesarul dispozitiv alcătuit din inculpat (numitul Emil Cioran), judecătorul sau aprodul în persoana exegetului, procurori, martori și avocați. Cartea este, în altă secțiune a ei, o acoladă „de apărări și acuze”, prin care se exemplifică împletirea manuală de „pledoarii sau rechizitorii” pentru un „vinovat convenabil” precum Cioran. Pentru ca în secțiunea imediat următoare să avem *depoziția* unui *gânditor privat*, un Cioran trecut prin vămile eseului și ale ipostazelor de *apatriid metafizic* parizian.

* * *

Cine n-a citit până acum varii exegeze pe tema Cioran are, în eseul de față, un *up date* al celor mai reprezentative dintre ele, o selecție personală, desigur, o decriptare ce aspiră la un dezirabil *pathos al distanței*, la o judecată de gust echilibrată, pe cât se poate de obiectivă. Spun „reprezentative” pentru că, în pofida dezavuării de către autor a celor mai multe dintre ele, studiile reperate constituie, totuși, *recolta* încercărilor în scrierile (inclusiv corespondența) lui Cioran.

Vina esențială a comentatorilor de ocazie (nu-i aici sensul goethean) este că „au cărat și judecat cu măsurile de-acum greșeala de-atunci” a eseistului-poet care a scris *Schimbarea la față a României*. Adică: au ignorat sau au eludat arhipelagul *contextului* interbelic, luând ca temeuri în falsele argumentări urzeala *istoriei*

contemporane lor, o istorie făcută, și ea, de „plutonieri inspirați”, după formula lui Cioran însuși.

Discursul lui Adrian Buzdugan, dens sub raport conceptual, peste care plutește benefic o briză poetică, decupează însă o greșală multiplă din partea pretinșilor exegeți, aici fiind caii de bătaie folosiți din greu la munci silnice într-o exegeză sau alta. Și anume: repudierea excesivă, de către Cioran, a României (e vorba de *România Mare*, nu de una „în general” – proteză gelatinoasă a limbajului de lemn – dar, episodic, și de România totalitară), țară pe care o dorea pusă la *teasc* pentru a-i stoarce tot virtualul fecund; apoi angajarea colaterală în Mișcarea Legionară, iar de aici *chestiunea evreiască*, antisemitismul (pentru unii, un fel de dreptate legionară) și simpatia frenetică pentru hitlerism sau pentru Herr Adolf Hitler.

Consecvent cu ipotezele avansate, eseistul e atent, înainte de toate, la *context*, la nexul causal socio-politic, cultural și spiritual din care a irupt opera lui Cioran. Este interesat, prin unele detalii, de prefacerile petrecute într-o Românie Mare, în care, după Marea Unire realizată triumfal-teoretic în 1918, dincolo de întregirea geografică, era nevoie (și) de realizarea românilor ca atare, cum observa cu ceva timp în urmă Irina Livezeanu, istoric american de origine română. După cum eseul expune primele *depoziții* ale „inculpatului” Cioran, pretinsa endosmoză a acestuia cu Mișcarea Legionară (în care vedea, peste ani, „un complex de mișcări; mai mult decât atât, o sectă smintită și un partid”) și cu Căpitanul ei (căruia i-a făcut un portret copleșitor), vectori care vor reveni în altă secțiune a cărții, când i se va da iar cuvântul („ce exprimă adevărul”) celui aspru acuzat de legionarism, de trădare, de lașitate, de batjocorirea neamului românesc, de disprețuirea limbii sale materne ș.a. Autorii și raționamentele lor, fie pro sau contra Cioran, vor beneficia de data asta de opțiunea eseistului pentru o „subînțelegere a contextualizării” ideilor lansate, din dorința de a evita varii nișe *justificative* și a da astfel mai multă fluiditate textului demonstrativ.

* * *

Cam ce s-a scris cât de cât esențial despre Cioran în ultima vreme? Nu am de gând să fac critica criticii autorului, ea însăși pliată pe o masă critică de exegeze. Fără să sufere de sindromul cantitativului, Adrian Buzdugan pune pe masă, din vraful de comentarii apărute, peste cincisprezece opuri, cele care i se par mai intim legate de opera *gânditorului* rășinărean cu „viză de flotant“ la Paris (prefer termenul „gânditor“ în detrimentul celui de filosof, pentru că, așa cum spune chiar Cioran, cel dintâi *se freacă de existență*). Sunt sesizate demersuri care caută adevărul printre atâția Pilați, mai exact o triere a opiniilor sau a judecăților emise de *detractori, prieteni și puținii exegeți* pe care-i are opera gloriosului Cioran. Un efort în care „trimiterile, notele, notițele, bibliografiile fiind singurele mici indicatoare“ în calea care duce spre luminișul adevărului (aparatură critică al eselui este îndestulător).

Impulsul prim în a glosa despre un „liric exploziv“ (Țuțea) i-a venit exegetului dinspre landul politicului: Cioran a fost sau nu un *ideolog legionar*? Sau „cât de legionar a fost sau putea să fi fost“ acesta? Interogații deloc noi, dimpotrivă, cu multe variante de răspuns care mai de care mai realist-naive sau abracadabrante, mai toate provenind din „incubatoarele Procust“, vorba lui Buzdugan. E aici, poate, autenticul *proces* al cărui maldăr de dosare e pe etajerele de lângă masa eseistului, cu sentințe dintre cele mai aspre, mergând, fac o glumă absurdă, până la arderea pe rug a operei celui mai mare moralist francez după Voltaire.

Să facem o disociere necesară. Empatia politică e ceva, înrolarea cu arme și bagaje într-o organizație e altceva, chiar dacă o atare structură declară, demagogic, că nu are urzeală politică, așa cum proceda „Totul pentru țară“, creația politică *mascată* a lui Corneliu Zelea Codreanu. E drept că prima atitudine poate să fie dată și de anume coincidențe structural-psihoice sau chiar ideatice, în vreme ce aderența efectivă trimite la convingeri get-beget. *Căința* sau a-și pune cenușă-n cap sunt în fapt simulacre fără efect de grațiere

pentru „inculpat“; la Cioran, remușcările nu sunt chiar nule, iar locul lor e luat adeseori de eschiva poetică nevinovată în raport cu un trecut de nerecunoscut, care i-ar fi infuzat teribilisme și extaz terminologic.

* * *

Deconstrucțiile mai lungi sau racursiurile din *Procesul lui Cioran* sunt revelatoare pentru (ipo)tezele vădit tendențioase din exegezele scanate, pentru aporiile cu care acestea își ornează arguțiile, pentru acuzele formulate cu plăcere uneori vecină cu sadismul. Nu voi aminti pe toți *detractorii* la care ne trimite eseistul, după cum nu voi încerca să îngroș reproșurile sale rezonabile, uneori făcute și prin ridicarea îngăduitoare a degetului arătător.

Nu pot să nu invoc însă tezismul păgubos al tomurilor scrise de poeta Marta Petreu sau de Alexandra Laignel-Lavastine (care l-a „terminat“ și pe Noica), ultima încercând să demoleze statuia unor *eroi culturali* precum Cioran, Eliade, Ionescu; scriitura celui dintâi i se pare alterată, iar limbajul – travestit, denaturant, așa cum le vede prin oglinzile concave a două grile puse la lucru: cea a *corectitudinii politice* (des invocată și în alte spețe) și cea a unei posibile *dreptăți legionare* postume.

Dacă istoria nu-i făcută de notari, între legionarism și fascism e totuși o diferență cât de cât specifică, iar antisemitismul lui Cioran sau naționalismul xenofob, cum bine e intuit de Adrian Buzdugan, își diminuează proprietatea terminologică dacă observăm critica pe care același Cioran a făcut-o rușilor, ungarilor, parizienilor sau, cu asupra de măsură, compatrioților români. „Ideologia“ lui Cioran e liric-paradoxală, șubredă sub raport conceptual, prea puțin credibilă, iar ediția *definitivă* din *Schimbarea la față a României* (1990) ne arată că gânditorul și-a mai revenit din rătăcirea lui pretins antisemită.

E drept că România a rămas, pentru Cioran, cum remarcă eseistul, o posibilă matcă pentru o revoluție legionară, un motiv pentru exil și o nedorită dovadă a decepției în perioada senectuții.

Resemnarea lui Cioran?! Aluzia la „Miorița” este aici cumva improprie, căci acest poem tragic are altă cheie de dezlegare (v. viziunea lui Mircea Eliade din *De la Zalmoxis la Genghis-Han*). La omul revoltat Cioran nu de semnare e vorba, ci de revoltă meta-fizică față de virtualitățile unui popor care, pentru a deveni pragmatic, eficient, chiar mesianic, trebuie stors de energie creatoare (și să-și găsească liderii politici providențiali).

De la Marta Petreu aș avea alte pretenții exegetice, dincolo de ipostaza ei de „procuror iacobin” și psihanalist de buzunar, cu varii argumente tendențioase și ostile, cu adevăruri superficial prefabricate și juvenil mistificate, dincolo de dorința ei de a livra spațiului occidental un portret cioranian cariat și contorsionat, cerut cu asiduitate de detractorii zeloși.

Generația anilor 30 n-a fost *distrusă* de istorie și politică, cum crede exegeta, ci inutil desființată de cei excesiv și maladiv interesați de *reevaluarea* trecutului. „Culpa metafizică” a generației lui Mircea Eliade de a susține ideatic forme de totalitarism? Să nu luăm ca pre-text sintagma lui Karl Jaspers, căci vina, dacă există, este mai degrabă *ideo-logică*, cumva apropiată de judecata pertinentă făcută de Hannah Arendt. Mircea Eliade și colegii săi au fost detașați de viață, dar atașați cultural de filosofie, de religie, de literatură, pentru ca în deceniul patru al veacului trecut să nu fie chiar imuni, unii dintre ei, la rinocerizare. Și nu era o generație decât parțial autohtonistă, canonul ei fiind cel occidental.

Aparent neutre și culante sunt observațiile pe care le-a făcut Arșavir Acterian, prieten cu Cioran, lucid și meliorist, dar care nu-i iartă, nici el, excesele și evaziunile; sau opiniile critice ale unui „cap limpede” precum Gheorghe Grigurcu, care sugerează nu mefiență inflexibilă, ci una care să țină seama de succesive augmentări ale trecutului făcute chiar de către Cioran (cärticica *Țara mea* – sau *patria*, ar fi fost mai adecvat – constituie o probă irefutabilă). Grigurcu pune totodată bemoli îngroșați procesului de victimizare a celor declarați, euclidian, „dușmani”.

Adrian Buzdugan îl amintește printre procurori și pe Horia Roman Patapievici, în care Liiceanu vedea cândva, bovaric, un fel de Kierkegaard român. Discursul antiromânesc (deloc retractat ulterior) al fizicianului convertit la meta-fizică, nu departe de cel scatofag, a vrut, probabil, să rivalizeze (prin pasișă) cu stilistica lui Cioran. O încercare *ab initio* ratată, o inițiere mai degrabă într-un eșec lamentabil, o *deraiere* „în exces și în lipsă”, cum precizează și A. Buzdugan.

Stéphane Barsacq este cel care a *tabloidizat* vina lui Cioran. Face pe clovnul operei sau, mai degrabă, al vieții gânditorului, neuitând să atingă, în cele din urmă, corzile legionare din tinerețea lui Cioran. Autorul a scris un eseu-divertisment, insipid și inodor, o infamie de gang, pestilențială, prin care-și varsă singur țucalul în cap. Socoteala a fost, probabil, pragmatică: ești mai degrabă băgat în seamă dacă distrugi statuia unui titan, decât să te guduri pe lângă jilțul puterii sale metafizice.

Sanda Stolojan, nepoata lui Duiliu Zamfirescu, și Irina Mavrodin sunt trecute de către eseist la categoria *susținătorilor afaibili, accidentali, de operetă*. E adevărat că intelectualala de la Paris este melioristă și vrea să ne ofere o vedere de la *balcon* a enigmei Cioran, ezitând să-l atace frontal, chiar dacă a simțit pulsul occidental față de rătăcirile din tinerețe ale prietenului ei de aproape. În schimb, Irina Mavrodin, poetă, eseistă elevată și traducătoare (nu doar din Cioran), vrea totuși să dea Cezarului ce este al lui: ea sugerează ca productivă o receptare a lui Cioran poate exclusiv prin grila *autonomiei esteticului*, chiar dacă se întreabă, e drept, retoric, dacă putem lăsa la o parte viața celui ce a fost *secretarul* propriilor senzații.

Trecem peste apucăturile de hienă ale lui Pamfil Șeicaru, nu doar la adresa lui Cioran, după cum punem în surdină *vocea camaradului* Simion Ghinea Vrancea, mai cu seamă că avem de-a face cu „un galimatias care solicită o oarecare distanță”, zice Adrian Buzdugan; e un amic patetic, care face anamneza stării agonice a lui Cioran din ian. 1941 și care furnizează informația că acesta a

tradus în franceză cartea *Pentru legionari* a lui C.Z. Codreanu. Sunt mărturisiri *ad hoc*, care se cuvin suspendate între paranteze cu (z) gardă de fier, literatură pentru bătrâni nostalgici sau pentru coafeze curioase.

O prețioasă „piesă dintr-o hologramă” pare să descopere Iliana Gregori, o exegetă cu bune intenții. Acuză un anume derapaj al posterității lui Cioran în exegeza din mileniul trei și vrea să moderate vituperările și aplicarea corectitudinii moral-ideologice. Omul Cioran preocupă, prin *viața* lui, mai mult decât opera, așa încât *scritorul* Cioran ar trebui revizitat, biografia lui frizând cumva imposibilul (?). Nu cred într-un dezacord între viața și opera gânditorului privat E.M. Cioran („M” vine, ca să fie clar, de la *Miluț*, diminutivul cu care era alintat îndeosebi de fratele lui, Aurel Cioran); dimpotrivă, Cioran și-a setat viața prin propriile silogisme (care s-au născut din *frecarea* lui de viață), silogisme între care se strecoară, e adevărat, un singur dezacord, poate esențial: a teoretizat sinuciderea, fără să o facă; dar argumentul lui nu trebuie ignorat: *ideea sinuciderii* e fundamentală, ea face viața reală și suportabilă.

Într-un stil suav-baroc, iubitor de antinomii infuzate de curenți cioranieni, Dan C. Mihăilescu, un critic strălucitor, vrea să-l trateze pe Cioran printr-o imitare a mărcii sale stilistice. Vrea să-i fure secretul *poietic*, ceea ce nu-i reușește, după care îi spune amical și paradoxal, bătându-l pe umăr: „Ai greșit și ne-ai mințit, prietene, dar cred că ai avut dreptate!”. În Prefața unei antologii din publicistica lui Cioran (*Revelațiile durerii*, Echinoc, 1990), dureros receptată de gânditor, D.C.M. manevrează cu penseta citate (lezând astfel neutralitatea afișată), apasă pe vina tinerei generații, narcotizată de cloroformul politicii, după care „administrează o pilulă cu cianură”, îndulcită, pledând pentru imposibilitatea absolvirii de păcate, de crimele motivate ideologic.

Mai puțin ofensivi, dar cu agresivitate tendențială: un Leon Volovici, care privește prin ferestruica avionului antisemitismul lui Cioran; sau un Valentin Protopopescu, cu o *biografie psihanalitică*, cu tendința demistificării, înrăurită de *Jurnal de apocrif* al lui Paul

Goma; Cioran e pus pe canapeaua terapeutului și i se pune în față *secundarul*, inclusiv „rufele murdare”; în sinele cel mai adânc al biograficului e pus *tête-à-tête* cu opera; numai că Cioran nu este un Paul care s-a întors Pavel, deci „n-a avut niciodată un Damasc al său”; vina lui Cioran, metafizică (iarăși metafizică!) și morală, este ceva indiscutabil, deci irefragabil, iar desprinderea de trecut îi apare „discretă și falsă”; lucrul cel mai bun al psihanalistului este identificarea, rând pe rând, a antinomiilor naturii histrionice a lui Cioran, tot atâtea măști sub care își ascunde identitatea (*alteritatea*, bate-o vina!).

Alți „binefăcători” sau martori: „un expert grăbit și un comandant legionar”, Claudio Mutti și Faust Brădescu; după Auschwitz, spune primul, *argumentul operei* e dezamorsat de un proces absurd de varii reconcilieri ale acesteia cu ordinea de drept, cu cadrul democratic, cu puterea; scopul cercetării sale este de a opune adevărul „atât inculpărilor de circumstanță ale acuzatorilor infami, cât și lamentabilelor minciuni ale apologeților intimidați”; confirmă frenezia cioraniană a trăirii fenomenului legionar, dar nu ca membru al Legiunii, ci de pe margine, de la peluză; cam aceeași depoziție (care nu-mi inspiră încredere) are și Faust Brădescu, comandant legionar: Cioran a fost un *guru* pentru gardiștii din garnizoana de la Paris, un spirit seducător, specialist în „probleme legionare”.

Din tabăra franceză, alte ieșiri la bară în procesul Cioran: Pierre-Yves Boissau (în dialog cu Gabriel Liiceanu), care îi respinge lui Cioran *dreptul de a regreta* și aruncă îndoieli asupra *sincerității* filosofului, nemanifestată în public, ci în ipostaze secundare; ca și în alte părți, Adrian Buzdugan are, pentru P.Y.B., întrebări deloc retorice: „atunci când se transformă în spectacol public, remușcarea este sinceră? Devine sinceră? Sau e vorba doar de ignobila plăcere a celui care urmărește ca pe-o reprezentație de succes scena în care un om mare ajunge să se umilească?”; în fine, urmează *două portrete ale gânditorului Cioran la tinerețe*, realizate de Patrice Bollon și Sylvère Lotringer; chiar dacă are câteva idei percutante, portretul celui din tîi e cumva mișcat, și asta din cauza amănuntelor ne semnificative

în care se pierde; *ereticul* Cioran, despre care scrie, devine astfel un personaj de mâna a doua; cam pe aceeași linie merge și scurta biografie întocmită de Sylvère Lotringer, „Portret al unui tânăr scriitor în delir hitlerist“, pentru Caietul *Cioran*, L’Herne, 2009.

Multe alegații ale martorilor încearcă să descrie, uneori cu o intimitate ușor infatuată, legionarismul lui Cioran. De pildă, depozitia preotului Dancu Cristofor privitoare la participarea lui Cioran la rebeliunea legionară din ian. 1941 mi se pare, în mare parte, contrafăcută; un fel de stil eterat securistoido-naționalist e recognoscibil și aici, cum apare și în dezinvolta mărturie a unui comandant legionar (Faust Brădescu). De altfel, în subtext, ei înșiși nu cred prea mult în cele relatate, sau poate au, vorba lui Orwell, o gândire dublă.

În schimb, pare cioranian tabloul atitudinilor manifestate de gânditor în vremea prezenței sale în Franța, înainte și după eliberarea ei. Adrian Buzdugan recurge aici la un inteligent *puzzle* de enunțuri-*feedback* puse față-n față la o masă lungă (nu rotundă), un tablou inteligent de teze și antiteze care construiesc dedalul unui adevăr despre Cioran. Însă informațiile despre legionarismul lui Cioran provenite din spațiul francez trebuie luate *cum grano salis*, ceea ce-l face pe exeget să aibă discernământul surselor, să evite unele capcane sofistice, oricât ar fi ele de ademenitoare.

Am lăsat mai la urmă numele prestigiosului cercetător Marin Diaconu, intelectual profund și onest, un prieten adevărat nu numai al spiritului cioranian. El este amintit în *Procesul lui Cioran* pentru o lămuritoare notă de subsol din seria de opere complete, tipărite împreună cu Eugen Simion. E vorba de comentariul pe care-l face unei fotografii în care unii au spus, și au lăsat astfel și pe alții să creadă la fel, că Emil Cioran apare într-o fotografie alături de Corneliu Zelea Codreanu. Eroare, spune Marin Diaconu, și citează în acest sens mărturia unui fruntaș al Mișcării Legionare, Mircea Nicolau: „Există o fotografie despre care se pretinde că se află lângă Corneliu Codreanu. După serioase indicii, nu este Cioran, ci Nicolae Constantinescu, unul dintre așa-zișii «Nicadori»“ (v. *Întâlniri cu Cioran*, vol. I, 2010, p. 182).

Cum tot la urmă invoc și analizele lui Eugen Simion (*Cioran: o mitologie a nedesăvârșirilor*, 2014), prin care acesta, spune Adrian Buzdugan, „își cristalizează stendhalian pasiunea sa pentru Cioran“. E un excurs care identifică, între altele, ceea ce a devenit deja un loc comun: faptul că *Schimbarea la față a României* constituie partea cea mai vulnerabilă a creației cioraniene, marele neajuns al acesteia. Eugen Simion află în ideatica și scriitura cărții (intitulată în manuscris: *Teoria României*) o voluptate a negației absolute de sorginte biblică, o critică necruțătoare, fanatică a tot ceea ce era și nu era România Mare a deceniului patru din veacul trecut.

Am formulat până aici mai multe idei despre această controversată scriere cioraniană. Cioran secretă un pamflet al inerției românești, dar trezirea noastră din somnolența națională sinucigașă nu își avea izbăvirea decât parțial în politic. Cum am subliniat deja, era nevoie, credea pamfletarul, de lideri cu viziune reformatoare, care să activeze latențele virile ale românilor, prin acces, desigur, la pupitrul puterii. Că Emil Cioran cădea astfel, inexorabil, în istorie, în cea mică (în ligheanul căreia și-au înmuiat părul capului mai mulți din generația lui), pare un lucru firesc pentru cel ce judeca istoria din care nu se putea auto-elimina (e drept că juca, histrionic, rolul vinovatului fără vină).

Relația lui Cioran cu trecutul său e judecată de Eugen Simion ușor pățimaș, cu prejudecăți diafane, cu eludarea sau omiterea intenționată, cum observă și Adrian Buzdugan, a unor enunțuri cioraniene importante pentru resemnificarea rățăcirilor sale (ideologice) din tinerețe. Iar legăturile cu diaspora românească ale acestui *gânditor privat* sau *anahoret la domiciliu* (sintagma din urmă e a lui Vasile Băncilă) nu au fost nefirești, dacă sesizăm atent maladiile din foaia de observație a sănătății comunităților noastre din exil (de ieri și de azi).

Așa se încheie slalomul de monitorizare critică a exegezei cioraniene, conform *listei* lui Adrian Buzdugan. Care este, finalmente, *parțialul* portret al gânditorului Cioran, așa cum ni-l (re) compune *judecata-rezoluție* a eseistului? O alcătuire în alb (puțin